

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันทุกประเทศในโลกตระหนักดีว่าคุณภาพของคน เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างขีดความสามารถในการผลิตและแข่งขันอันจะนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศโดยรวม ซึ่งวิธีการพัฒนาคนที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือ การศึกษาความเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนทั่วไป การแข่งขันเพื่อความอยู่รอดของประเทศต่าง ๆ มีอัตราสูงขึ้นทุกขณะ ความสำคัญของการพัฒนาประเทศจึงมิได้ขึ้นอยู่กับระบบทุน หรือ ทรัพยากรอีกต่อไป แต่ขึ้นอยู่กับศักยภาพและคุณภาพของคนเป็นสำคัญ ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 - 2544) ได้แสดงจุดเน้นให้เห็นว่า “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ทำให้การศึกษามีบทบาทสำคัญที่จะต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพเพื่อเป็นพลังการพัฒนา ประเทศในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 ก : ฉานา)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐบาลที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน ตั้งแต่อยู่ 3- 15 ปี ในระดับ ก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น กำหนดความต้องการการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาการศึกษาของประเทศเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน กลุ่มดังกล่าวให้เติบโตเป็นคนดีที่มีคุณลักษณะที่ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และสังคมโลกต้องการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540 ก : 19)

พระราชบัญญัติการประถมศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวดที่ 6 กล่าวถึงมาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษา ให้มีระบบประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก และให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนจำเป็นต้องศึกษา

เกี่ยวกับการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้มีความเข้าใจเพื่อนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตรเป็นส่วนราชการ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ตลอดจนการติดตามประเมินผล ควบคุมมาตรฐาน และส่งเสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด จำนวน 379 โรงเรียน ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี เป็นที่เชื่อถือและยอมรับของสังคม จึงใช้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นหลักสำคัญในการบริหารการศึกษา(สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร, 2541 ก : 2)

ในการดำเนินการบริหารการศึกษาโดยยึดหลักการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นแนวทาง ในการดำเนินการนี้ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ได้จัดทำคู่มือการประกันคุณภาพขึ้น เพื่อให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาทุกคน ทุกฝ่ายและทุกหน่วยงาน ได้ใช้เป็นกรอบและทิศทางในการประกันคุณภาพการศึกษา และนำไปปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานการศึกษา ทั้ง 3 ด้าน โดยเน้นด้านผลผลิตให้นักเรียนเป็นคนเก่ง คนดี มีความสูงใน วิถีชีวิตไทย พร้อมทั้งมีความสามารถและความพร้อมที่จะแข่งขันกับนานาประเทศได้ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร, 2541 ก : คำนำ)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร มีความสนใจที่จะศึกษาความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพื่อเตรียมรองรับกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. 2542 ว่าด้วย เรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพ ซึ่งกำหนดให้การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จึงต้องการศึกษาทัศนคติของผู้บริหาร โรงเรียน และครูโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ที่มีต่อความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพร้อมของโรงเรียนในการประกันคุณภาพการศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ในความพร้อมด้านปัจจัย และความพร้อมด้านกระบวนการ
2. เพื่อเปรียบเทียบความพร้อมของโรงเรียน ในการประกันคุณภาพการศึกษาตามทรรศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ในความพร้อมด้านปัจจัย และความพร้อมด้านกระบวนการ
3. เพื่อเปรียบเทียบความพร้อมของโรงเรียน ในด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ในความพร้อมด้านปัจจัย และ ความพร้อมด้านกระบวนการ

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านปัจจัย และด้านกระบวนการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร
2. ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาจะได้นำผลของการวิจัยไปใช้ในการสรรหาปัจจัย และกระบวนการ เพื่อสนับสนุนให้โรงเรียนมีความพร้อมที่จะดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อนำผลของการวิจัยเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงาน องค์กร หรือสถานศึกษาอื่น ๆ ในการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาให้เหมาะสมกับหน่วยงานนั้น ๆ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาทรรศนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษา เกี่ยวกับความพร้อมของโรงเรียนในการประกันคุณภาพการศึกษา ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านปัจจัย หมายถึง บุคลากร อุปกรณ์ งบประมาณ สถานที่ และ เทคโนโลยีที่จำเป็นต้องใช้ เพื่อนำไปสู่ผลผลิตที่มีคุณภาพ

1.2 ด้านกระบวนการ หมายถึง ระบบการบริหารและการจัดการ วิธีการและเทคโนโลยีเชิงระบบที่มีประสิทธิภาพ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ปีการศึกษา 2542 จำนวน 4473 คน เป็นผู้บริหาร จำนวน 379 คน ครูโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 4094 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ปีการศึกษา 2542 จำนวน 531 คน เป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 180 คน และครูโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 351 คน

3. ตัวแปรที่จะศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

3.1.1 ตำแหน่งหน้าที่ จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา

3.1.2 ขนาดของโรงเรียน จำแนกเป็น โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทรรศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา

เกี่ยวกับ

3.2.1 ความพร้อมด้านปัจจัย คือ บุคลากร อุปกรณ์ งบประมาณ สถานที่และ เทคโนโลยี

3.2.2 ความพร้อมด้านกระบวนการ คือ ระบบการบริหารและการจัดการ วิธีการ และเทคโนโลยีเชิงระบบ

กรอบความคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความพร้อมในการประกันคุณภาพ หมายถึง ความเพียงพอและความมีประสิทธิภาพ ด้านปัจจัย และกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วย บุคลากร อุปกรณ์ เอกสาร งบประมาณ สถานที่ และระบบการบริหารจัดการ วิธีการ และเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

2. ปัจจัย หมายถึง บุคลากร อุปกรณ์ งบประมาณ สถานที่ และเทคโนโลยีที่จำเป็นต้องมีต้องใช้ เพื่อนำไปสู่ผลผลิตที่มีคุณภาพ

3. กระบวนการ หมายถึง ระบบการบริหารและการจัดการ วิธีการ เทคโนโลยีเชิงระบบที่มีประสิทธิภาพ

4. ระบบการบริหารและการจัดการ หมายถึง การบริหารงานและการจัดการตามภารกิจหลักของโรงเรียนประถมศึกษา 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการการเงิน งานอาคารสถานที่ และ งานความสัมพันธ์ชุมชนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

5. วิธีการ หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับหลักสูตร อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การนำข้อมูลที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์เพื่อจัดการเรียนการสอน การวิเคราะห์หลักสูตร การจัดหาและผลิตสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่เหมาะสม

6. เทคโนโลยี หมายถึง เทคโนโลยีที่จำเป็นต้องมีต้องใช้ต่อการจัดการศึกษา เช่น คอมพิวเตอร์ วัสดุอุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการทางภาษา เครื่องมือที่ใช้ทดลองในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ วิทยุ เทปบันทึกเสียง และเครื่องฉายภาพนิ่ง

7. เทคโนโลยีเชิงระบบ หมายถึง ระบบข้อมูลสารสนเทศที่ใช้ในกระบวนการบริหาร และการจัดการ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดบริการแหล่งความรู้ การบริการให้คำปรึกษา และการสนับสนุนที่เอื้อต่อการเรียน เพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพ

8. อุปกรณ์ หมายถึง วัสดุและครุภัณฑ์ที่จำเป็นต้องมีไว้ใช้ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา

9. บุคลากร หมายถึง ข้าราชการครู ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร

10. งบประมาณ หมายถึง เงินงบประมาณที่ได้รับจากงบประมาณของทางราชการ

11. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา หรือระดับมัธยมศึกษา

12. ขนาดโรงเรียน หมายถึง ขนาดโรงเรียนซึ่งแปลตามเกณฑ์ของกรมวิชาการ แบ่งออกเป็น 3 ขนาด ดังนี้

12.1 โรงเรียนขนาดใหญ่ (มีนักเรียนตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป)

12.2 โรงเรียนขนาดกลาง (มีนักเรียนระหว่าง 121 - 300 คน)

12.3 โรงเรียนขนาดเล็ก (มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน)

13. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน และ ผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร

14. ครูโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง ครูที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร

15. คุณภาพนักเรียน หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

16. ทรรรณะ หมายถึง ระดับความคิดเห็น ที่วิเคราะห์เชิงเหตุผลต่อความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษาด้านปัจจัยและด้านกระบวนการของผู้บริหาร โรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา มีทรรรณะต่อความพร้อมของโรงเรียนในการประกันคุณภาพการศึกษาด้านปัจจัยแตกต่างกัน

2. ผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา มีทรรรณะต่อความพร้อมของโรงเรียนในการประกันคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการแตกต่างกัน

3. ผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา มีทรรรณะต่อความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ด้านปัจจัยแตกต่างกัน

4. ผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษา มีทรรรณะต่อความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ด้านกระบวนการแตกต่างกัน